

יומא פרק רביעי טרף בקלפי

(יומא לט, א)

משנה :

טרף (פתאום, בטריפה ובחטיפה) בקלפי (שנינו בפרק שלמעלה (פ"ג מ"ט דף לז, א) 'זקלפי היתה שם') והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו 'לשם' ואחד כתוב עליו 'לעזאזל' (אחד בימין ואחד בשמאל, והשעירים עומדים אחד לימין ואחד בשמאל, ונותן גורל שעולה בימין לשעיר של ימין); הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו; אם של שם עלה בימינו - הסגן אומר לו "אישי כהן גדול הגבה ימינך" ואם של שם עלה בשמאלו - ראש בית אב אומר לו "אישי כהן גדול הגבה שמאלך"; נתנן על שני השעירים ואומר: "לה' חטאת". רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר 'חטאת' אלא "לה'"; והן עונין אחריהם (כשמזכיר את השם) "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

גמרא :

למה לי טרף בקלפי?

כי היכי דלא ניכויין ולישקול (שלא ימשמש להבין במשמוש איזה של שם, ויטלנו בימין לפי שהוא סימן יפה כשהוא עולה בימין).

אמר רבא: קלפי של עץ היתה, ושל חול היתה (אינה מקודשת), ואינה מחזקת אלא שתי ידיים.

מתקיף לה רבינא: בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידיים - כי היכי דלא ליכויין ולישקול; אלא של חול נקדשה אם כן הוה לה כלי שרת של עץ, וכלי שרת דעץ לא עבדינן! ונעבדה דכסף ונעבדה דזהב? התורה חסה על ממונן של ישראל (שנאמר (ויקרא יד, לו) וצנה הלהן ופנו את הבית בטרם יבא הלהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הלהן לראות את הבית; על מה חסה תורה? - על פכין של כלי חרס שאין להם טהרה במקוה; אם כן חסה על ממון קל, כל שכן על ממון חשוב - אם כן חסה על ממון של (צרי עין, קל וחומר על ממון של צדיקים).

מתניתין דלא כי האי תנא, דתניא: 'רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסין ידן בקלפי; אם בימינו של כהן גדול עולה - הסגן אומר לו "אישי כהן גדול הגבה ימינך", ואם בימינו של סגן עולה - ראש בית אב אומר לו לכהן גדול "דבר מילך (דבר דבריך: "לה' חטאת)".'

ונימא ליה סגן?

כיון דלא סליק בידיה (דכהן גדול ובידיה דסגן סליק) - חלשא דעתיה (דכהן גדול אי אומר לו סגן).

במאי קא מיפלגי?

מר סבר ימינא דסגן עדיף משמאליה דכהן גדול, ומר סבר כי הדדי נינהו.

ומאן האי תנא דפליג עליה דרבי יהודה?

רבי חנינא סגן הכהנים הוא, דתניא: 'רבי חנינא סגן הכהנים אומר: למה סגן מימינו? - שאם אירע בו פסול בכהן גדול - נכנס סגן ומשמש תחתיו (למה סגן מימינו שהולך תמיד לימינו? כך אמרו בשם רבי יצחק הלוי; ואני שמעתי מרבינו יצחק בר יהודה: למה סגן ממונה? - שאם יארע פסול, אבל כל זמן שלא יארע בו פסול - אין הסגן עובד שום עבודה בעולם).

תנו רבנן: 'ארכעים שנה שמש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין; מכאן ואילך פעמים עולה בימין פעמים עולה בשמאל;

והיה לשון של זהורית מלכין (צמר סרוק ומשוך כמין לשון, וצבוע אדום, וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח, והיה מלכין מאיליו, והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל, שנאמר (ישעיה א"ח) אם יִהְיֶה חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבֶּינּוּ), מכאן ואילך פעמים מלכין פעמים אינו מלכין; והיה נר מערבי דולק (לאחר שכבו שאר כל הנרות; ואף על פי שממנו מתחיל להדליק ערבית - בו היה מסיים הטבת נרות שחרית, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כדכתיב מחוץ לפלגת העד [ויקרא כד, ג] ואמרין במסכת שבת (דף כב, ב) עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל; ואמרין (שם): מאי עדות? - זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים; ואיזהו 'נר מערבי'? למאן דאמר (מנחות דף צח, ב) שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב - קרי 'נר מערבי' נר שני שמוך לראשון שבמזרח, כדתנן (תמיד פ"ו מ"א) נכנס אחד ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות וכו'; למאן דאמר כו' צפון ודרום נתונים - היו אמצעיתן פניו מסובין כלפי מערב, והוא קרוי 'מערבי', ושאר הנרות מצדדין פניהם כלפי אמצעי, כדכתיב

(במדבר ח,ב) אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְנוּחָה - היא אמצעית - יאירו נרות של ששה קנים), מכאן ואילך פעמים
דולק פעמים ככה;
והיה אש של מערכה מתגבר (ודולק מאיליו בלא תוספת עצים), ולא היו כהנים
צריכין להביא עצים למערכה (משסדרוהו שחרית), חוץ משני גזירי עצים
(של בין הערבים, שהן חובה, כדאמרי בפרקין לעיל) כדי לקיים מצות עצים, מכאן
ואילך פעמים מתגבר פעמים אין מתגבר, ולא היו כהנים נמנעין
מלהביא עצים למערכה כל היום כולו;
ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו
כזית - יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר; מכאן ואילך נשתלחה
מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים (שאינו משביע), וכל כהן
מגיעו כפול (שאינו כזית): (מאחר שראו שאינו משביע) הצנועין מושכין את
ידיהן (ובימי שמעון את מי שמגיע כפול לא היו מושכין ידיהם), והגרדנין נוטלין
ואוכלין;
ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חבירו והיו קורין אותו "בן

(יומא לט, ב)

חמצן (גזלן) "עד יום מותו."

אמר רבה בר רב שילא: מאי קרא? - (תהלים עא, ד) אֱלֹהֵי פִלְטָנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף מַעֲוָל וְחוֹמֶץ.

רבא אמר מהכא: (ישעיהו א, יז) לְמַדּוּ הֵיטֵב דְּרָשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוֹ חֲמוֹץ [שִׁפְטוֹ יְתוֹם רִיבּוֹ אֱלֻמָּנָה]:
אֲשֶׁרוֹ חֲמוֹץ (החזיקו הנגזל) ואל תאשרו חומץ. ('ולא חומץ' לא שייך הכא אלא, [בסנהדרין]
(דף לה). שלמדנו מכאן שנוקקין לתובע תחילה.)
תנו רבנן: 'אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק, אמר להם "בשנה זו
הוא מת".

אמרו לו: מניין אתה יודע?

אמר להם: ככל יום הכפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים
ועטוף לבנים נכנס עמי ויצא עמי, והיום נזדמן לי זקן אחד
לבוש שחורים ועטוף שחורים נכנס עמי ולא יצא עמי.
אחר הוגל חלה שבעה ימים ומת, ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם
(מלברך ברכת כהנים את העם בשם המפורש, שלא היו כדאי).

תנו רבנן: 'ארבעים שנה קודם חורבן הבית - לא היה גורל עולה
בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי
דולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן (סימן לאויבים לבא וליכנס) - עד
שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי; אמר לו: "היכל היכל! מפני מה
אתה מבעית עצמך?! יודע אני כך שסופך עתיד ליחרב, וכבר נתנבא
עליך זכריה בן עדוא (זכריה יא, א) פֶּתַח לִבְנוֹן דִּלְתִּיד וְתֹאכַל אֵשׁ בְּאַרְזֶיךָ" (שהפתיחה זו
היא סימן לחורבן)!

אמר רבי יצחק בן טבלאי: למה נקרא שמו "לבנון"? - שמלכין
עונותיהן של ישראל.

אמר רב זוטרא בר טוביה: למה נקרא שמו "יער"? - דכתיב (מלכים א יז, יז)
[ושלש מאות מגנים זהב שחוט שלשת מגנים זהב יעלה על המון האחת ויתנם המלך] בית יער הלבנון, -
לומר לך: מה יער מלבלב - אף בית המקדש מלבלב, - דאמר רב
הושעיא: 'בשעה שבנה שלמה בית המקדש - נטע בו כל מיני מגדים
של זהב, והיו מוציאים פירות בזמניהן; וכיון שהרוח מנשבת בהן
- היו נושרין פירותיהן, שנאמר (תהלים עב, טז) [יהי פסת בר בארץ בראש הרים] ירעש
פלִבְנוֹן פְּרִיו [וְיִצְאוּ מֵעֵיר קַעֲשֵׁב הָאָרֶץ], ומהן היתה פרנסה לכהונה; וכיון
שנכנסו עובדי כוכבים להיכל - יבשו, שנאמר (נחום ד, א) גִּועַר בָּיִם וַיִּבְשׂוּהוּ וְכָל
הַנְּהָרוֹת הִחְרִיב אֱמֶלֶל בָּשׂוּ וְכָרְמָל וּפְרַח לִבְנוֹן אֱמֶלֶל; ועתיד הקב"ה להחזירה לנו,
שנאמר (ישעיהו לה, ב) פֶּרֶחַ תִּפְרַח וְתִגְלַל אֶף גִּילַת וְרִגְוֹן כְּבוֹד הַלְבָנוֹן יִתֵּן לָהּ [הדר הפרמל והשרון המה
יָרְאוּ כְבוֹד ה' הָדָר אֱלֹהֵינוּ].

נתנן על שני השעירים:

תנו רבנן: 'עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו כיום: שלשה
בוידוי ראשון (של פר: "אנא השם חטאתי... אנא השם כפר...") "לפני ה' תטהרו", ושלשה
בוידוי שני, ושלשה בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות (לה' חטאת);
וכבר אמר השם - ונשמע קולו ביריחו (כלומר: וכבר היה מעשה שהלך קולו עד
יריחו).

אמר רבה בר בר חנה: מירושלים ליריחו - עשרה פרסאות, וציר דלתות ההיכל נשמע בשמונה תחומי שבת; עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת; נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת; כלה שבירושלים אינה צריכה להתקשט מריח קטורת (כלה - דרכה להתקשט בבשמים).

'אמר רבי אליעזר בן דגלאי: עזים היו לאבא כהרי מכמר (שם המחז) [מכוור], והיו מתעטשות מריח הקטורת.'

אמר רבי חייא בר אבין: 'אמר רבי יהושע בן קרחה: סח לי זקן אחד: פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה (מקטורת שנעשה בו בעוד המשכן בשילה)'.¹

אמר רבי ינאי: עליית גורל מתוך קלפי מעכבת (עבודה שאין השעירים מתפרשין זה לשם זה לעזאזל אלא על פי הגורל, לפיכך צריך לראות איזה עלה בימין - והוא שעיר של ימין נקבע בו, ואי זה עלה בשמאל - והוא שעיר של שמאל נקבע בו), הנחה (של גורל על השעיר) אינה מעכבת (אפילו לא הניחו עליו, שהרי הוקבע של ימין בגורל שעלה בימין, וכן שעיר השמאל לגורל שמאל);

ורבי יוחנן אמר: אף עלייה אינה מעכבת (ואם יקרא הכהן שם חטאת על האחת, ושם עזאזל על חבירו - הוקבעו בלא הגרלה: שאין הגרלה מעכבת, אלא שחיסר מצוה);

אליבא דרבי יהודה, דאמר 'דברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ לא מעכב' (בפרק 'הוציאו לו' (לקמן דף טז, א)), פליגי רבי יהודה ורבי נחמיה אם שינה בסדר עבודות להקדים את המאחר, ואמר רבי נחמיה: כל סדר העבודות שנעשו בבגדי לבן - בין בפנים, כגון לפני לפני, בין מבחוץ, כגון בהיכל או בעזרה - מעכב, ד'חוקה' דכתיבא בענינא ד'אחרי מות' (ויקרא טז, כט); והיתה להם לחקת עולם או פסוק לד: 'והיתה זאת להם לחקת עולם' - עלייהו כתיבא; ורבי יהודה אומר: לא כתיבא 'חוקה' אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים; הלכך: הגרלה - שהיא אינה נעשית מבפנים אלא מבחוץ, לרבי יהודה דאמר אדברים שנעשים מבחוץ - לא כתיבא חוקה, כולי עלמא לא פליגי דלא מעכבא (דאפילו רבי ינאי מודה דלרבי יהודה לא מעכבא, דהא לא כתיב בהו עיכובא); כי פליגי אליבא דרבי נחמיה (דאמר חוקה - אכל דברים הנעשים בבגדי לבן כתיבא, וזו - בבגדי לבן היא, כדכתיב בענינא): מאן דאמר מעכבא - כרבי נחמיה; ומאן דאמר לא מעכבא, הני מילי (דכתיב חוקה לעיכובא) עבודה (בעבודה הוא דאתא לעיכובא), הגרלה לאו עבודה היא! (עד כאן לא אמר רבי נחמיה דכתיב חוקה בעבודה לעיכובא - כגון חתיות גחלים מן המזבח ושחיסת פר, דעבודות נינהו, ופסולות בכהן אחר; אבל הגרלה דלאו עבודה היא - שכשרה בסגן, למאן דאמר לעיל הסגן וכהן גדול מכניסין ידיהן של ימין בקלפי - אימא הכא מודה רבי נחמיה דלא מעכבא!) איכא דאמרי: אליבא דרבי נחמיה, דאמר מעכבא - כולי עלמא לא פליגי דמעכבא (דקאמר: 'חוקה' - עלייהו כתיב); כי פליגי אליבא דרבי יהודה: מאן דאמר לא מעכבא - כרבי יהודה; ומאן דאמר מעכבא - שאני הכא דתנא ביה קרא אֲשֶׁר עָלָה אֲשֶׁר עָלָה תרי זימני* (אף על גב דחוקה לאו עלה קיימא, לעכב מעכבא, שהרי שנה עליו הכתוב לעכב ומקרא יתירה נפקא לה עיכובא).

* [ויקרא טז, טז]: 'והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ונעשהו חטאת [פסוק י] והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה]

מיתיבי: 'מצוה להגדיל, ואם לא הגדיל - כשר' בשלמא להך לישנא דאמרת אליבא דרבי יהודה כולי עלמא לא פליגי דלא מעכבא - הא מני? - רבי יהודה היא;

(יומא מ, א) אלא להך לישנא דאמרת (אליבא דרבי יהודה) פליגי, בשלמא למאן דאמר לא מעכבא - הא מני? - רבי יהודה היא; אלא למאן דאמר מעכבא (ואמר רבי ינאי מעכבא וכל שכן לרבי נחמיה) הא מני (לא רבי יהודה ולא רבי נחמיה)?

תני 'מצוה להניח' (ואם לא הניח - כשר; ובהא כולי עלמא מודו, דבנתינה לא תנא בה קרא, אלא חדא זימנא הוא דכתיב: ונתן אהרן על שני השעירים גורלות [ויקרא טז, ח], אבל בעלייה תנא בה קרא, דכתיב והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' [ויקרא טז, טז], והשעיר אשר עלה [עליו הגורל לעזאזל יעמד חי]).

תא שמע: 'מצוה להגדיל ולהתודות' (על שעיר המשתלח כדכתיב [ויקרא טז, כא] והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה); לא הגדיל ולא התודה - כשר; וכי תימא הכי נמי להניח - אימא סיפא 'רבי שמעון אומר: לא הגדיל - כשר; לא התודה - פסול', מאי 'לא הגדיל'? אילימא לא הניח (בההוא הוא דקאמר רבי שמעון - כשר, אבל עלייתו מתוך קלפי אית ליה לרבי שמעון דמעכבא) - מכלל דרבי שמעון סבר הגרלה מעכבא? והתניא: 'מת אחד מהן' (לאחר הגרלה דאי אפשר עוד להגדיל אלא אם כן יביא שנים אחרים וילך אחד לאיבוד, כדאמרינן בפרק 'שני שעיר' (לקמן דף טז, א)) - מביא

חבירו שלא בהגדלה (מביא אחד מן השוק תחת זה שמת ויהא חבירו של זה העומד ואין צריך להגדיל), **דברי רבי שמעון!**

רבי שמעון לא ידע מאי קאמרי רבנן, והכי קאמר להו: אי הגרלה = הגרלה ממש קא אמריתו (לעולם לא הגדיל' דקאמר תנא קמא כשר – 'לא הניח' הוא, ודקשיא לך 'היכי קאמר רבי שמעון עלה לא הגדיל כשר' אי הגרלה זו היינו הנחה, משמע דאי לא העלה פסול לרבי שמעון? לא תקשי: ד'לא הגדיל' דקאמר רבי שמעון – לא הגדיל ממש קאמר, ולא הוה ידע ד'לא הגדיל' דקאמר תנא קמא – אהנחה הוא דקאי, והכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן: אי לא הגדיל – כשר דקאמרתו – היינו בעלייה, דהוא הגרלה ממש), **פליגנא עלייכו בחדא** (בלא התודה); **אי הגרלה דקאמרתו היינו הנחה** (אבל עלייה לדידכו מעכבא) – **פליגנא עלייכו בתרתי** (דלדידי הגרלה לא מעכבא כלל, והיודי מעכב; ולקמן מפרש טעמא דתרווייהו בוידי).

תא שמע: 'פר מעכב את השעיר' (אם הקדים אחת מן העבודות של שעיר המאחרות לשל פר, ועשאה קודם לפר – הפר שהוא ראוי ליקדם לה מעכבא ופוסלה, ואינה עולה לו, וצריך לחזור ולעשותה לאחר הפר; וסדר עבודותיהן כך היא בפרשה: בתחילה מתודה על הפר ויודי ראשון ואחר כך מגדיל על השעיר, ואחר כך מתודה על הפר ויודי שני – ושחטו, ומכניס כף ומחתה, ונותן את הקטורת על האש (וגו'), ונותן מדם הפר על הכפורת; ואחר כך שוחט את השעיר ונותן ממנו על הכפורת, ואחר כך נותן מדם הפר על הכפורת ואחר כך מדם השעיר, ואחר כך מערב דמים ונותן על מזבח הפנימי), **ושעיר אין מעכב את הפר** (אם הקדים עבודת הפר והוא מן המאחרות לשל שעיר, ועשאה לפני שעיר – אין השעיר שהיה ראוי ליקדם לה פוסלה) **במתנות שכפנים** (קאמרי דסדר הפר מעכב את השעיר)?

בשלמא 'פר מעכב את השעיר', דאי אקדמיה לשעיר (על בין הבדים) מקמי פר – לא עבר ולא כלום; אלא 'שעיר אין מעכב את הפר' מאי ניהו (איזה עבודה מצינו בשעיר הקודמת לשל פר במתנות פנים, דנימא עלה שאם שינה להקדים את של פר לפניו אין השעיר הראוי ליקדם לה פוסלה)? : **אילימא דאי אקדים מתנות דפר בהיכל** (על הפרוכת) מקמי מתנות דשעיר בפנים – 'חוקה' כתיב בהו (דהא אפילו רבי יהודה מודה דאדברים הנעשין בפנים כתיב חוקה, והרי שינה זה בעבודות פנים שהרי הקדים לה את של חוץ שהיא מאוחרת לה)! **אלא לאו דאקדים מתנות דפר בפנים מקמי הגרלה** (דשעיר: דעל כרחק אינן מוצא עבודות שעיר קודם מתנות דפר בפנים אלא זו, וקתני דלא מעכבא); **ומדסדרא לא מעכבא – עיקרא הגרלה נמי לא מעכבא** (אפילו עקר לה לגמרי! אלמא איכא למאן דאמר הגרלה לא מעכבא, וקשיא למאן דאמר אפילו לרבי יהודה מעכבא, וכל שכן לרבי נחמיה; הא מני)?

לא! דאקדים מתנות דפר במזבח (על מזבח הפנימי, כדכתיב (ויקרא טז, יח) **וַיִּצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'** וְכָפַר עָלָיו) וְלָקַח מִדָּמֵם הַפָּר וּמִדָּמֵם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב) מקמי מתנות דשעיר בהיכל (והיה לו לאחר עד גמר מתנות הפרוכת), **ורבי יהודה היא**, דאמר: **דברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ לא מעכבי**.

והא 'במתנות שכפנים' קתני!!

אלא הא מני? – רבי שמעון היא, דאמר הגרלה לא מעכבא; ואיבעית אימא: לעולם רבי יהודה היא, ונהי דבסדרא לא מעכבא (הגרלה, דהא לרבי יהודה לא כתיבה חוקה אדברים הנעשים בחוץ) – **הגרלה מיהא** (כי עקר לה לגמרי) **מעכבא** (דתנא בה קרא, כדאמרן);

ואזרו לטעמייהו (אפולוגתא ד'לא התודה' קאי, ומיקמי 'תא שמע פר מעכב את השעיר' גרסינן ליה) (ואני שמעתי: 'ואזרו לטעמייהו' – בהגרלה מיעכבא ולא מעכבא, ואי אפשר להעמידה), **דתניא:**

(יומא מ, ב)

'(ויקרא טז, יח) **וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּדֶל לִצְאָל** **יַעֲמֵד חֵי לִפְנֵי ה'** **לְכַפֵּר עָלָיו** וְלִשְׁלַח אֹתוֹ לְעִזָּאֵל הַמִּדְבָּרָה) (יַעֲמֵד חֵי – על כרחקן ללמדנו שאם מת אתה צריך להביא אחר, דאי לא, למאי אתא? אם תאמר שלא ישלחנו עד לאחר מתן דמים – ליכתוב 'יעמד לפני ה' לכפר עליו', חי למה לי? אלא שאם מת – צריך להביא אחר); **עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי? – עד שעת מתן דמו של חבירו** (דכתיב **לְכַפֵּר** – עד שיכפר בדמו של חבירו, אבל משעת מתן דמים ואילך, אף על פי שעדיין לא התודה לפי סדר המקראות: וכלה מפפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי (ויקרא טז, כ), (ויקרא טז, כא) וְסִמֵּךְ אֶהָרֶן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחִי וְהִתְנַדָּה עָלָיו... אם מת אין צריך אחר, אלמא ויודי לא מעכב), **דברי רבי יהודה;**

רבי שמעון אומר: עד שעת וידוי דברים (כדפריש טעמא לקמן).';

במאי קא מיפלגי? כדתניא: **'לכפר' – בכפרות דמים הכתוב מדבר, וכן**

הוא אומר (ויקרא טז, כ) **וְכָלֶה מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ** [וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחִי]:

מה להלן בכפרות דמים (וְכָלֶה מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ הוּא מִתֵּן דָּמִים) – **אף כאן בכפרות**

דמים (וְהַקְרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחִי – עד כאן צריך להיות חי), **דברי רבי יהודה; רבי**

שמעון אומר: לכפר עליו – **בכפרות דברים הכתוב מדבר** (בכפרה המוטלת עליו

הכתוב מדבר, והוא היודי) .'

תא שמע: 'שאלו תלמידיך את רבי עקיבא: **עלה** (גורל שם) **בשמאל, מהו**

שיחזור לימין?

אמר להן: אל תתנו מקום למינין (תלמידים החולקים על התורה) לרדות ולמשול בהן לקפח אתכם בדברים, שיאמרו: לפי רצונם הם עושים הכל). ; טעמא ד'אל תתנו מקום למינין לרדות', הא לאו הכי מהדרינן ליה (של עזאזל לשם)? והא אמרת הגרלה מעכבא, וכיון דקבעתיה שמאל - היכי מהדרינן ליה?! אמר רבא: הכי קאמרי: עלה הגורל בשמאל - מהו שיחזירו לו ולשעירן לימין? אמר להם: אל תתנו מקום למינין לרדות. תא שמע: 'אילו נאמר את השעיר אשר עליו' הייתי אומר יניחנו עליו; תלמוד לומר עלה [ויקרא טז, יט]: והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדבר; כיון שעלה (מתוך קלפי וידע איזו לשם ואיזו לעזאזל) - שוב אינו צריך (להיות מונח עליו, ואפילו למצוה; אבל עלייה והנחה מצוה מיהא איכא) ; למאי? אילימא למצוה - מכלל דהנחה מצוה נמי לא! אלא לאו לעכב, ושמע מינה הגרלה מעכבא הנחה לא מעכבא?! אמר רבא: הכי קאמר: 'אילו נאמר' אשר עליו' - הייתי אומר 'יניחנו עליו עד שעת שחיטה' - תלמוד לומר אשר עלה: כיון שעלה שוב אינו צריך.

תא שמע: ' (ויקרא טז, טז) [והקריב אהרן את השעיר אשר עליו הגורל לה'] ועשהו חטאת - הגורל עושהו חטאת ואין [קריאת] השם עושהו חטאת; שיכול והלא דין הוא: ומה במקום שלא קידש הגורל (בשאר קרבנות הצריכין פירוש, כגון קני זבין חבות ויולדות: שאחד מהן חטאת ואחד מהן עולה, שלא קידש הגורל אם כתב על שני גורלות על אחד 'חטאת' ועל אחד 'עולה' ונתנן עליהם - לא מצינו שהגורל קובעם ולא יכול לשנותן) קידש השם (מאחר שקרא לזו 'חטאת' ולזו 'עולה' - אין הכהן רשאי לשנותן, כדאמרין לקמן (דף מא, א) מ-ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת [ויקרא יב, ח]: בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת), מקום שקידש הגורל (כאן שמצינו שהגורל קובען) אינו דין שיקדש השם (אינו דין שהשם קובען)! תלמוד לומר ועשהו חטאת: הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת ;

(יומא מא, א)

סתם סיפרא (תורת כהנים) מני? - רבי יהודה (הכי קאמר בסנהדרין (דף טז, א); והא - בתורת כהנים היא, דהאי קרא בספר ויקרא כתיב), וקא תני 'הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת' אלמא הגרלה מעכבא, תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא? תיובתא.

אמר רב חסדא: אין הקינין מתפרשות (איזו לעולה ואיזו לחטאת) אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (אם כשקנאן אמר "זה אני לוקח לעולה, ואת זה לחטאת" - שוב אין הכהן יכול לשנותן בעשייתן, ואם שינה - פסול; ואם כשקנאן לא פידש, אף על פי שקרא להם שם לאחר מיכן - אין שם חל עליהם, ויכול הכהן לשנותן).

אמר רב שימי בר אשי: מאי טעמא דרב חסדא? - דכתיב ולקחה ועשה: או בלקיחה או בעשייה. (ביולדת כתיב [ויקרא יב, ח] [ואם לא תמצא זדה די שיה] ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת [וכפר עליה הכהן וטהרה], וכן ב'מצורע', וגבי זב: ועשה [אתם הכהן] אחד חטאת והאחד עלה [וכפר עליו הכהן לפני ה' מזבחו]; אלמא או בשעת לקיחה נקבעין, או בשעת עשייתן, אבל ביני ביני - לא.)

מיתבי: (ויקרא טז, טז) [והקריב אהרן את השעיר אשר עליו הגורל לה'] ועשהו חטאת - הגורל עושהו חטאת ואין [קריאת] השם עושהו חטאת; שיכול והלא דין הוא: ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם, מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם! תלמוד לומר ועשהו חטאת: הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת; והא הכא דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא, וקתני דקבע (מדקתני כאן שקידש הגורל - אינו דין שיקדש השם, וקא סלקא דעתיה דקידוש השם בשעת קידוש גורל קאמר, שאינו לא שעת לקיחה ולא שעת עשייה) !? אמר רבא: הכי קאמר: מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה, קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה - מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה, אינו דין שיקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה? תלמוד לומר: ועשהו חטאת: הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת.

תא שמע: 'מטמא מקדש עני' (הכנס למקדש טמא - הוא בקרבן עולה ויורד: עשירות ודלות ודלי דלות האמורה אצל שבועת בטוי ושבועת קול אלה [ויקרא ח, א-ג]; והתם נמי כתיב [ויקרא ח, ב] או נפש אשר תגע בכל דבר טמא... ונעלם ממנו והוא טמא ואשם ואוקמינן לה בשבועות (דף טז, א) בטומאת מקדש וקדשיו: שאחר שנטמא - נכנס למקדש או אכל קדשים) והפריש מעות לקינו והעשיר (וצריך להביא

בעשירות), **ואחר כך** (חולק המעות ופירשו) **אמר: "אלו לחטאתו ואלו לעולתו"** (אף על גב שאין קרבן עני עכשיו עליו חובה אלא קרבן עשיר, ואין בקרבן עשיר עולה אלא חטאת בהמה, כשבא לבית דין - יאמרו לו בית דין: קרבן עשיר תביא) - **מוסיף** (מביתו עד דמי בהמה) **ומביא חובתו** (בהמה) **מדמי חטאתו** (מדמים שקרא להם שם חטאת), **ואין מוסיף ומביא חובתו** (חטאת בהמה) **מדמי עולתו** (שאין יכול לשנותן למעות שהפרישו, שקרא להן שם עולה - ליקח מהן חטאת) ; **והא הכא** (דלאחר שהפרישו פירש) **דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא**, **וקתני דקבע** (עליהם השם ואין רשאי לשנותן) ! ?

אמר רב ששת: ותסברא (הך מתרצתא היא) ? : **והאמר רבי אלעזר** **אמר רבי הושעיא: 'מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא'**; **וכיון דלא יצא** (דאין קרבן עני ראוי לו אפילו בדיעבד) - **היכי קבע** (היכי קבע ליה שם עולה עלייהו משהעשיר? הרי אינו מחויב עולה) ? **אלא מאי אית לך למימר**, **שכבר אמר מעניו** (על כרחך מיבעיא לשבוסא ולמימר דהאי 'ואחר כך' דקתני - שיבוש הוא, אלא הכי מיבעיא ליה למיתני: 'ואמר "אלו לחטאת ואלו לעולה", ואחר כך העשיר: דבשעת שקבען הוה קרבן חזי ליה) ? **הכי נמי** (וכיון דעל כרחך משבשטא היא - לרב חסדא נמי הכי תרצה:) **שכבר אמר משעת הפרשה** (ותני הכא 'מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו, ואמר בשעת הפרשה "אלו לחטאת ואלו לעולה" ואחר כך העשיר - מוסיף ומביא' דהפרשה במעות - כשעת לקיחת העופות) .

ולרבי חגא אמר רבי יאשיה, דאמר ' (מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני) יצא ' (ומשום הא לא משתבש, ומתרצתא היא, וכיון דחזי ליה האי קרבן בדיעבד - מצי למיתני דקבע) ,

(יומא מא, ב)

מאי איכא למימר (והא הכא לאו בשעת לקיחה ולא שעת עשייה הוא, וקבע ליה) ? **לא תימא 'ואחר כך אמר' אלא אימא 'ואחר כך לקח** **ואמר** ("זו לחטאת וזו לעולה") ' (דעבדי תנאי דמחסרי תיבה אחת על ידי שכחה ומיחלף להו בין 'ואחר כך לקח' ל'ואחר כך אמר') .

(ופרכינן): **'לקח... (אם כן) מוסיף ומביא חובתו** (בהמה מדמי חטאתו) **' מאי ניהו** (הרי אינו מעות, שכבר לקח העוף) ? **דפריק ליה** (ומוציא לחולין ומוסיף מביתו וקונה מן המעות בהמה) . **והא אין פדיון לעוף** (דהכי תנן במסכת מנחות (פ"ב מ"א; דף קב): **'אבל העופות והלבונו והכלי שרת אין להם פדיון שלא נאמר אלא בבהמה'**) ?

אמר רב פפא: כגון שלקח פרידה אחת (גוזל אחד לקח מן הצבורין דמעות, והכי קאמר תנא): **אי עולה זבן** (- הני מעות דקיימי 'חטאת' ניהו) - **מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו** (ומוסיף עליהן ומביא חובתו), **והאי עולה אזלא לנדבה; אי חטאת זבן** (הוקבעו מעות צבור השני לעולה על ידי לקיחה זו) - **אין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו** (אלא מביא מן המעות עולת נדבה), **והאי חטאת אזלא למיתה** (והחטאת שלקח תמות, ומביתו יביא מעות ויקח בהמה) .

גופא: אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא: מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני - לא יצא; ורבי חגא אמר רבי הושעיא יצא. **מיתבי: [נגעים פ"ד מ"ב] 'מצורע עני שהביא קרבן עשיר - יצא; עשיר שהביא קרבן עני - לא יצא' ! ?** **שאני התם דכתיב** (ויקרא י"ב, ז) **זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והביא אל הכהן (זאת - ולא אחרת) ;**

אי הכי רישא נמי (עני שהביא קרבן עשיר) ? **הא רבי רחמנא תורת, והתניא** (בניחותא): **'תורת - לרבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר** (תורה אחת לכל המצורעין: כולן יוצאין בקרבן עשיר) ; **יכול אפילו עשיר שהביא קרבן עני ?** **תלמוד לומר: זאת.** ' **ונילף מינה** (לטמא מקדש) ?

מי עט רחמנא [ויקרא י"ד, כא] **ואם דל הוא ואין ידו משנת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן** (מיעוט הוא: מצורע - הוא דעשיר שהביא קרבן עני לא יצא, אבל שאר חייבי קרבן עולה ויורד - לא) .

משנה :

קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילווחו (כנגד שער שהוציאוהו בו), **ולנשחט** (מפרש בגמרא) **כנגד בית שחיטתו; בא לו אצל פרו** [פעם] **שניה, וסומך שתי ידיו עליו, ומתודה, וכך היה אומר "אנא השם <חטאתי עויתי ופשעתי> [עויתי פשעתי**

חטאתי] לפניך, אני וביתי ובני אהרן עם קדושך; אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך, ככתוב בתורת משה עבדך: (ויקרא טז, ל) **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ!** ", והן עונות אחריו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

גמרא:

איבעיא להו: 'ולנשחט' - אקשירה קאי (דקושר לו לשון כנגד צוארו)? או אהעמדה קאי (והכי קאמר: ואת שעיר החטאת העומד לשחיטה - מעמיד כנגד מקום בית שחיטתו)? תא שמע, דתני רב יוסף: 'קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח, והעמידו כנגד בית שילוחו; ולנשחט כנגד בית שחיטתו, שלא יתערב זה בזה ולא יתערב באחרים*'; אי אמרת בשלמא אקשירה קאי - שפיר (דתו לא מערבי אהדדי: שזה קשור בראשו זה בצוארו, ולא באחרים: שאלו קשור עליהן לשון, ושל אחרים אינו קשור); אלא אי אמרת (ולנשחט') אהעמדה קאי (ומשום דקשירתו שעיר המשתלח לחודיה קאמר שלא יתערבו זה בזה ולא באחרים), נהי דבבכריה לא מיערב (בשלמא במשתלח לא מיערב בשעיר הפנימי) - דהאי קטיר ביה והאי לא קטיר ביה, באחריני מיהת מיערב (אלא באחריני אמאי לא מיערב שעיר הפנימי? הא שעיר פנימי ואחרים אין לשון קשור עליהם)? אלא לאו שמע מינה אקשירה קאי? שמע מינה.

* [האם מסתובבים שם שעירים אחרים? אלא אם יברח השעיר לה' ויתערבב עם שעיר המוסף: (במדבר כט, יא) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֵּבד חֲטָאת הַכֹּהֲנִים וְעֹלֶת הַתֹּמֵד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהֶם.]

אמר רבי יצחק: שתי לשונות שמעתי (על שתי לשונות של זהורית שמעתי חילוק ביניהם): אחת של פרה (אדומה, שכתוב בה (במדבר יט, י) וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרְזוֹ וְאֶזְבוֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת) ואחת של שעיר המשתלח; אחת צריכה שיעור (ושיעורה מפרש לקמן) ואחת אינה צריכה שיעור (שכשירה בכל שהוא), ולא ידענא הי מינייהו. אמר רב יוסף: ניחזי אנן: של שעיר המשתלח דבעי חלוקה (כדתנן לקמן (פ"ו מ"ג, דף טז, א) **מִמָּה הִיָּה עוֹשֶׂה הַמִּשְׁלַח אֶת הַשְּׁעִיר? - חוֹלֵק לִשְׁוֹן זְהוּרִית חֲצִיו קֶשֶׁר בְּסִלְעַ וְחֲצִיו קֶשֶׁר בֵּין קֶרְנוֹ**) - בעי שיעור, ושל פרה - דלא בעי חלוקה - לא בעי שיעור. מתקיף לה רמי בר חמא: דפרה נמי, בעי כובד (שתהא כבידה ותפול לתוך עומק האור, כדכתיב (במדבר יט, ו) **וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׂרֵפֶת הַפָּרָה**)! ? אמר ליה רבא: כובד - תנאי היא (לקמן בשמעתין), ודפרה לא בעי חלוקה.

איתיביה אביי (במסכת פרה (פ"ג מ"א) תנן לה [וכן ספרא מצורע פרשתא א פרק א הלכה ה'): **'כִּי צֶדֶד הוּא עוֹשֶׂה? - כוֹדֵכָן** (לעץ ארז ואזוב) **בְּשִׁירֵי לִשׁוֹן'** (מדקתני שירי' מכלל דאיכא תו)?

אימא 'בזנב לשון' (סרוקה במסרק ונעשית קצרה [=צרה בלשון ימינו] לראש האחד, כמין זנב).

אמר רב חנין אמר רב: עץ ארז ושני תולעת שקלטתן שלהבת (ולא נפלו לתוך שריפת הפרה אלא נתהבהבו באויר) - כשרה.

מיתיבי: **'נִתְהַבְּהֵב הַלִּשׁוֹן - מִבֵּיא לִשׁוֹן אַחֵר וּמִקֶּדֶשׁ** (כלומר: ונותן שם) ' (כל מעשה פרה קרי לה 'קידוש')! ?

אמר אביי: לא קשיא: כאן בקולחת (אש שיש עליה עמוד שלהבת זקוף למעלה כקלח של עשב גבוה - צריך להביא אחר), כאן (והא דאמר רבי חנין כשירה) **בְּנִכְפַּפְתָּ** (אש ששלהבת שלה נמוכה וכפופה וסמוכה לגחלתה וקרינן ביה אל תוך).

רבא אומר: כובד - תנאי היא, דתניא: **'לִמָּה כוֹדֵכָן? כְּדִי שִׁיְהִי כוֹלֵךְ בְּאֵגוּדָה אַחַת** (דבעינן שיהו נלקחין בבת אחת, דכתיב (במדבר יט, ו) וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרְזוֹ וְאֶזְבוֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת), **דְּבָרֵי דְבִי; דְּבִי אֲלַעְזוּ בְּרִבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: כְּדִי שִׁיְהֵא כְּהֵן כּוֹבֵד וַיִּפְּלוּ לַתּוֹךְ שְׂרֵיפֶת הַפָּרָה** '.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: שלש לשונות שמעתי: אחת של פרה, ואחת של שעיר המשתלח, ואחת של מצורע (דכתיב ביה נמי (ויקרא יד, ד) וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֶזְבוֹב); אחת משקל עשרה זוז, ואחת משקל שני סלעים, ואחת משקל שקל, ואין לי לפרש (ואיני יודע לפרש איזו גדולה ואיזו קטנה ואיזו בינונית). כי אתא רבין - פירשה משמיה דרבי יונתן:

(יומא מב, א)

של פרה - משקל עשרה זוז (דבעיא כובד); ושל שעיר המשתלח (דבעיא חלוקה) - משקל שני סלעים (ודייה בכך); ושל מצורע (דלא הא ולא הא) - (סגי ליה ב) משקל שקל [חצי סלע].

אמר רבי יוחנן: פליגי בה רבי שמעון בן חלפתא ורבנן בפרה: חד אמר משקל עשרה, וחד אמר משקל שקל; וסימניך (שלא תטעה לומר שאחד היה אומר משקל שני סלעים - משנה זו תהא לך סימן, ששנינו (מנחות פ"ג מ"א, דף ק"א)) : 'אחד המרבה ו אחד הממעיט' (ובלבד שיכוין לבו לשמים) (בסימן זה תזכור לומר שהאחד נתן בה שיעור המרבה מכולן, והאחד נתן בה שיעור וקא ממעט מכולן, אבל שיעור בינוני לא הוזכר כאן).
אמר ליה רבי ירמיה מדיפתי לרבינא: לא בפרה (בלשון של פרה) פליגי אלא בשעיר המשתלח פליגי!

וההוא יומא (דאיפליגי בה) נח נפשיה דרביא בר קיסי (שם חכם), ואנחו בה סימנא: רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח (מיתת צדיקים מכפרת, כדאמר בעלמא (מועד קטן דף כ"ח, א) למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה? - לומר לך: מה בגדי כהונה מכפרין - אף מיתת צדיקים מכפרת).

אמר רבי יצחק: שתי שחיטות שמעתי, אחת של פרה [אדומה] ואחת של פרו (פר כהן גדול של יום הכפורים); אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר, ולא ידענא הי מינייהו!?

איתמר: שחיטת פרה ופרו: רב ושמואל, חד אמר פרה פסולה [בזר], פרו כשרה, וחד אמר פרו פסולה, פרה כשרה.
תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה, דאמר רבי זירא: שחיטת פרה בזר פסולה; ואמר רב עלה: אלעזר וחוקה שנינו בה (אלעזר כתיב בה: ונתתם אתה אל אלעזר הפהן וגו' (במדבר י"ט, ג), ולקח אלעזר הפהן מדמה באצבעו (במדבר י"ט, ד), וכתיב (שם, ב) זאת חקת התורה, וכל היכא דכתיב חוקה - עיכובא הוא).
ורב, מאי שנא פרה? - דכתיב אלעזר וחוקה? פרו נמי, הא כתיב אהרן וחוקה (דכתיב (ויקרא ט"ז, יא) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו, וכתיב ב'אחרי מות' בענינא (שם, לד) והקתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל)!?

שחיטה לאו עבודה היא (ולא קיימא 'חוקה' אשחיטה).
אי הכי פרה נמי?
שאני פרה דקדשי בדק הבית היא (כלומר: אין בה קדושת המזבח אלא קדושת דמים בעלמא, שהרי שחיטתה בהר המשחה; הלכך אין צד עבודות נחלקות בה, וכל העבודות שוות בה).
ולאו כל דכן הוא (בתמיה: אשחיטת פרו, דקדושת הגוף היא - לא כתיבא חוקה, ואשחיטת פרה כתיבא חוקה ומיפסלא בזר)?

אמר רב שישא בריה דרב אידי: מידי דהוה אמראות נגעים (דכתיב [במי שנגעה בו כנגע]: (ויקרא י"ג, ב) והובא אל אהרן הפהן), דלאו עבודה היא ובעיא כהונה. ולשמואל, דאמר פרו פסולה, מאי שנא פרו, דכתיב אהרן וחוקה? פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה?

שאני התם, דכתיב (במדבר י"ט, ג) ונתתם אתה אל אלעזר הפהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו: שיהא זר שוחט ואלעזר רואה (מדכתיב לפניו מכלל דהשחיטה לאו אאלעזר קאי, אלא ושחט אותה אחר לפני אלעזר [וכן הוא הספרי במדבר פסוקה כ"ג]).
ורב (לעולם אלעזר שחטה, ומאי לפניו)?
שלא יסיח דעתו ממנה (משמירתה).
ושמואל שלא יסיח דעתו מנא ליה?

נפקא ליה מ- ושרף את הפרה לעיניו [את ערה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ושרף] (במדבר י"ט, ה).
ורב?

חד בשחיטה וחד בשריפה, וצריכא: דאי כתב רחמנא בשחיטה - משום דתחילת עבודה היא, אבל שריפה אימא לא? - צריכא; ואי כתב רחמנא בשריפה, משום דהשתא הוא דמתכשרא פרה (שהרי כל עצמה אינה עשויה אלא לאפרה), אבל שחיטה אימא לא? - צריכא;
למעוטי מאי (דלא פסיל בה היסח הדעת במעשה פרה)? : אילימא למעוטי אסיפת אפרה (וְאִסַּף אִישׁ טְהוֹר אֶת אֹפֶר הַפָּרָה) (במדבר י"ט, ט) ומילוי מים (לתת לתוך אפר להזות) לקידוש (היא נתינת מים על האפר ומערבן יחד),

יומא מב, א: תוספות ד"ה למעוטי מאי אילימא למעוטי אסיפת אפרה כו' - תימה לי מאי קאמר 'למעוטי מאי? וכי חובה הוא שיש לי למעט? וליכא למימר משום דהוי שחיטה ושריפה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין דאדברה אינן באין כאחד, דהא מיצרך צריכי!
ונראה דע"כ היסח הדעת לא פסיל בכולהו, דאי פסיל בכולהו - מאי איצטריך למיכתב בשחיטה ובשריפה דלא אתו מהדדי? ליכתביה גבי אסיפת אפרה או מילוי מימיה או באחת מן השאר שאינן תחילת עבודה ולא עבודה דהשתא הוא דמתכשרא פרה, וניתו כולהו וניגמר מינה; למאי הילכתא

כתביה בתרתי שיש בכל חדא מילתא דחשיבותא? אלא שמע מינה למעוטי עבודה שאין לה שום חשיבותא דלא פסל בה היסח הדעת, והיינו דקאמר 'למעוטי מאי'.

(יומא מב, ב)

(במדבר יט, ט) [וְאִסַּף אִישׁ טְהוֹר אֶת אָפֶר הַפָּרָה וְהָנִיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טְהוֹר וְהִנִּיחָהּ לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל] לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נָדָה [חֲסֹאת הוּא] כְּתִיב (משמע דצריכי שימור עד שיזה מהן) ! אלא למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, דלאו גופה דפרה נינהו.

תוד"ה למשמרת למי נדה כתיב - תימה לי: אם כן מאי איצטריך קרא בשחיטה ובשריפה, ובהכי תיתי חדא מתרתי ותלת?

ולכא למימר דאין הכי נמי דלא צריכי, אלא הוה להו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדיו! והא דקאמר למעוטי השלכה - משום דשלשה כתובים הבאין כאחד ואין מלמדיו: חדא דמשמע דקאמר אלא למעוטי השלכת עץ ארז [דומיא] דלמעוטי אסיפת אפרה: דמעיקרא דההוא מכח יתור קאמר, ולא מכח שני כתובים הבאין כאחד, כדפרישית; ועוד: אי מכח שלשה כתובים קא ממעט השלכת עץ ארז, אם כן מאי איצטריך למימר טעם לדבר 'דלאו גופה דפרה נינהו'?

יש לומר דשחיטה לא אתיא מכולה: דמה לכולהו שאינן נוהגין בחולין - תאמר בשחיטה דלאו עבודה היא שנוהגת בחולין!

ולהכי נאמר דלא מיפסל היסח הדעת כמו בחולין; ושריפה נמי לא אתיא מכולהו: דמה לכולהו דין הוא שיפסול בהן היסח הדעת דחזו מיד להזאה: דמיד בשעת שחיטה מקבל הדם כדי להזות, וכן באסיפת אפרה ומילוי מימיה [וקידוש] - ראויין לאלתר להזאה, משאינו כן בשריפה ואסיפת אפרה ומילוי מימיה וקידוש, איצטריך למיכתב בהו לְמִשְׁמֶרֶת, דמכולהו לא אתו: דמה לכולהו שפסולים באשה ובלילה!

ואין להקשות אמאי איצטריך למיכתב בכל שלשתן: באסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש? [לכתוב] בחד מינייהו וניתו אינן מיניה? דיש לומר דאיה מהם שלא היה נכתב הייתי ממעט, ולא הייתי ממעט השלכת עץ ארז כדממעטין השתא, כיון דהני כשירין באשה כבאיש, והשלכת עץ ארז פסול באשה.

תוד"ה אף אני אביא שחיטה וכו' עד והשלכת עץ ארז - תימה לי אמאי לא קאמר 'מה הזאת מימיה מיוחדת דעבודת גופה דפרה נינהו - אף כל דגופה דפרה' ונרבי אסיפת אפרה ומילוי מימיה וקידוש ונמעט השלכת עץ ארז ואזוב דלאו גופה דפרה נינהו - דהכי נמי אמרינן לעיל גבי היסח הדעת! יש לומר דסברא הוא לרבוויי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת טפי מאסיפת אפרה ומילוי מימיה וקידוש, כיון דהנהו כשירים אפילו באשה, והנך חשיבי כולי האי דקבעי להו כהן; ולעיל נמי גבי היסח הדעת, אי לאו דפסיל קרא היסח הדעת בהדיא באסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש - הוה מוקמינן בהן מיעוטא, ולא בהשלכת עץ ארז; תדע: דקאמר לעיל מעיקרא 'אילימא למעוטי אסיפת אפרה כו'.

איתמר: שחיטת פרה בזר; רבי אמאי כשרה; ורבי יצחק נפחא אמר פסולה; עולא אמר כשרה - ואמרי לה פסולה.

מתיב רבי יהושע בר אבא לסיועיה לרב (דאמר פרה שחיטתה בזר פסולה): 'אין לי אלא הזאת מימיה, שאין כשרין באשה כבאיש' (לקמן מפורש לה), ואין כשרין אלא ביום (דכתיב (במדבר יט, ט) הוא יתחטא בו ביום השלישי); מניין לרבות שחיטתה, וקבלת דמה, והזאת דמה (והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים (במדבר יט, ט)), ושריפתה, והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת (דלא יהיו כשרין אלא ביום? [דאילו לענין באשה כבאיש אינו אצטריך לרבוויי, דכולהו כתיב בהו או אלעזר או כהן])?

תלמוד לומר: [במדבר יט, ט: זאת חקת ה]תורה [אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על] (תורה אחת לכל עבודתה);

יכול שאני מרבה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש?

תלמוד לומר: זאת (את הכתוב כאן קיים ואל תוסיף);

ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו?

אחר שריבה הכתוב ומיעט (ולא פירש מאי ריבה ומאי מיעט; מעתה לא מסרן אלא להתבונן

בה את האמת ואת הישר) - אמרת: הרי אנו למדין כולן מהזאת מימיה

(שפסול הלילה מפורש בו): מה הזאת מימיה אינן כשרין באשה כבאיש

(כדלקמן: וְלָקַח אֶזְבִּיב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ טְהוֹר וְגו') (שם, יח) ואין כשרין אלא ביום - אף אני

אביא שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז

ואזוב ושני תולעת, הואיל ואין כשרין באשה כבאיש - אין כשרין

אלא ביום, ומוציא אני אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש: הואיל

וכשרין באשה כבאיש - כשרין נמי ביום ובלילה.

והאי מאי תיובתא (לשמואל)? אילימא מדפסולין באשה (אי נימא מדקנתי

שחיטה פסולה באשה) פסולין נמי בזר, הזאת מימיה תוכיח, שפסולין

באשה וכשרין בזר!

אמר אביי: היינו תיובתיה: אשה מאי טעמא (מנא ליה דשחיטה פסולה באשה

[בשלמא קבלת דמה והזאת דמה, כתיב (במדבר יט, ט) וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָה - היינו קבלה; וְהָזָה אֶל נֶכַח פְּנֵי אֹהֶל

מוֹעֵד מִדָּמָה היינו הזאתה; ושריפה נמי לעיל מינה כתיב כהן, והדר (במדבר יט, ט) וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו דאלעזר,

והשלכת עץ ואזוב - כהן כתיב, אלא שחיסה מהיכא) ? - אֶלְעָזָר - ולא אשה! זר נמי :
אֶלְעָזָר ולא זר (ועל כרחך [במדבר יט, ג] וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנֵי - אאלעזר קא דריש ליה תנא, כרב; דאי שיהא
אחר שוחט ואלעזר רואה, כדדריש שמואל - מהיכא ממעט אשה! אלא מאלעזר דריש ליה תנא, וכי היכי
דממעט אשה מהכא - ממעטינן נמי זר) !

אמר עולא: כל הפרשה כולה (של פרה כמו שעבודותיה סדורות זו אחר זו) משמע
מוציא מיד משמע ומשמע ממילא (כשתדקדק בה, אינך יכול להשוות שיטת הפרשה בשוה
שיהיו כל מקראותיה שוים זה עם זה, אלא יש בהן משמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו: מה
שפסל זה הכשיר זה, או מה שהכשיר זה פוסל זה! ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמעותו:
שהמשמע עומד במקומו, ואינו מוציא מכלל חבירו; ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו, ומי
משמע ממילא, ועכשיו דורש והולך את כולה) :
(במדבר יט, ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן [והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו] : אֹתָהּ
לֹא לַעֲזֹר (שהוא סגן), ולא לדורות לא לעזר ;
איכא דאמרי: לדורות בכהן גדול, ואיכא דאמרי לדורות בכהן
הדיוט ;
בשלמא למאן דאמר לדורות בכהן הדיוט - שפיר (דכיון דלא קבע לה קרא
בהזיא סגן או כהן גדול - כל כהנים כשרין בה) ; אלא למאן דאמר לדורות בכהן
גדול, מנא ליה ?
גמר חוקה חוקה מיום הכפורים .
והוציא אתה - שלא יוציא אחרת עמה, כדתנן [פרה פ"ג מ"ז]: 'לא היתה פרה
רוצה לצאת - אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה שחטו ;
ואין מוציאין עמה אדומה שלא יאמרו שתיים שחטו (וקיימא לן שכל מלאכות
הנעשות עמה פוסלות אותה, כדתנן [פרה פ"ד מ"ד] 'כל העוסק בפרה, מתחילה ועד סוף ... פוסלין אותה
במלאכה' ולקמן (דף מג, א) נמי אמרינן: ושחט אתה (במדבר יט, ג) - שלא ישחוט אחרת עמה) ; רבי אומר
לא מן השם הוא זה, אלא משום שנאמר (במדבר יט, ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן [והוציא
אֹתָהּ] [אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו] - לבה .
ותנא קמא, הא כתיב אֹתָהּ ?
מאן תנא קמא ? - רבי שמעון היא, דדריש טעמיה דקרא (בבבא מציעא דף
קטו, א): 'אלמנה עשירה ממשכנין אותה, עניה אין ממשכנין אותה, מפני שאתה צריך להחזיר לה ואתה משיאה
שם רע בשכינותיה' .
מאי בינייהו ?
איכא בינייהו

(יומא מג, א)
דאפיק חמור בהדה (דלתנא קמא שרי, דליכא שמא יאמרו; לרבי אסור, דהא אותה כתיב) .
(במדבר יט, ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן [והוציא אתה אל מחוץ למחנה] וְשָׁחַט אֹתָהּ [לפניו] - שלא
ישחוט אחרת עמה ;
לפניו: לרב שלא יסיח דעתו ממנה, לשמואל שיהא זר שוחט ואלעזר
רואה ;
(במדבר יט, ד) וְלִקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדְמָה בְּאַצְבָּעוֹ [והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים] (בקבלת
דמה) : לשמואל (דדייק לפניו לומר שהזר כשר לשחיטה - איצטריך למיכתב בקבלת דמה אֶלְעָזָר)
לאהדוריה לא לעזר (דאי כתב 'ולקח מדמה באצבעו' - הוה משמע דאשוחט קאי) ; לרב (נמי,
דאמר שחיטה באלעזר היא - לא הוה ליה למיכתב בקבלה אלעזר, וכי כתיב) - הוי מיעוט אחר
מיעוט (לא לעזר ולא אחר), ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דאפילו
כהן הדיוט ;
(במדבר יט, ו) וְלִקַּח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרְזוֹ וְאֶזְבִּיב וְשָׁנִי תוֹלַעַת [והשליך אל תוך שרפת הפרה] : לשמואל (דאמר
קבלה והזאה באלעזר הואי) - (כתיב בה כהן לאכשורי השלכת עץ ארז) דאפילו בכהן
הדיוט (הוי האי 'משמע מוציא מיד משמע', וכן כל הני דאמרינן), לרב (דמכשר קבלה בכהן הדיוט,
הוי האי 'משמע ממילא' ואינו מוציא מכלל מקרא שלפניו) אצטריך (למיכתב ביה כהן) : (דאי כתב
'ולקח עץ ארז' ולא כתיב כהן, 'ולקח' - כל מי שירצה, ולא הוה מוקמינן ליה אכהן דקבלה) סלקא
דעתך אמינא כיון דלאו גופה דפרה נינהו לא ליבעי כהן - קא
משמע לן .
(במדבר יט, ז) וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן [וירחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה וטמא הפה עד הערב] - בכיהונו
(האי הפה - קרא יתירא הוא, דלא הוה ליה למיכתב אלא וְכִבֵּס בְּגָדָיו וירחץ בשרו במים ואנא ידענא דאהא
דאיירי ביה קאי! אלא למסמך כהן אבגדיו, כלומר: שבבגדי כהונה נעשית, ולא בבגדי חול) ;
וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב - כהן בכיהונו לדורות (ללמד על פרה הנעשית לדורות שצריכה
בגדי כהונה) ;
הניחא למאן דאמר (לעיל) לדורות בכהן הדיוט (ולא גמר חוקה מיום הכפורים)
- שפיר (איצטריך למיכתב כהן הכא ללמד על של דורות שתעשה בבגדי כהונה) ; אלא למאן

דאמר לדורות בכהן גדול, השתא כהן גדול בעינן - בכיהונו
מיביעא?
אין: מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

(במדבר יט, ט) וְאִסַּף אִישׁ טְהוֹר אֶת אָפֶר הַפָּרָה וְהָנִיחַ [מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל
למשמרת למי נדה חטאת הוא]:
איש (משום דלעיל מיניה איירי בכהן - כתיב הכא איש) - להכשיר את הזר (דאי כתב ואסף
את אפר הפרה - הוה אמינא כהן, דלעיל מיניה איירי בכהן - כתב הכא איש);
טהור - להכשיר את האשה (דאי למעוטי טמא - פשיטא, ד'חטאת' קרייה רחמנא);
והניח - מי שיש בו דעת להניח, יצאו חרש שוטה וקטן שאין בהן
דעת להניח.

תנן התם [תוספתא פרה פ"ה הרי זה צוקרמנדל]: 'הכל כשרין לקדש' (לתת מים על האפר בכלי
חרס) חוץ מחרש שוטה וקטן; רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה
וכאנדרוגינוס.
מאי טעמא דרבנן?
דכתיב (במדבר יט, יז) וְלִקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאֹת [ונתן עליו מים חיים אל כלי]; (בתר וְאִסַּף אִישׁ
טְהוֹר (במדבר יט, ט) כתיב; זו היא עבודה שאחר אסיפה, וכתיב וְלִקְחוּ - אותם הנאמרים באסיפה: זר, ואשה, ולא
חרש שוטה וקטן); הנך דפסלי לך באסיפה - פסלי לך בקידוש, והנך
דאכשירי לך באסיפה - אכשירי לך בקידוש.
ורבי יהודה?

אם כן (הואיל אדלעיל קאי) לימא קרא 'ולקח' (דהא גבי אסיפה בלשון יחיד כתביה),
מאי 'ולקחו'? - דאפילו קטן, דפסלי לך התם - הכא כשר.
אשה מנא ליה (וכן אנדרוגינוס, משום ספק אשה)?
ונתן ולא ונתנה; [אולי צריך לומר: ולא 'ונתנו', וכדלהן]
ורבנן?

(ורבנן אמרי לך: לעולם אדלעיל קאי, והא דלא כתיב ולקח לשון יחיד: ד) אי כתב רחמנא ולקח
ונתן, הוה אמינא 'עד דשקיל חד ויהיב חד' (עד דשקיל חד האפר והוא עצמו
יתנהו על המים) - כתב רחמנא וְלִקְחוּ (דאפילו שקלי תרי); ואי כתב רחמנא
'ולקחו... ונתנו' - הוה אמינא 'עד דשקלי תרי ויהיב תרי' -
כתב רחמנא וְלִקְחוּ ונתן: דאפילו שקלי תרי ויהיב חד.
(במדבר יט, יז) וְלִקְחָהּ אֶת אִישׁ טְהוֹר [והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל
הנעץ בעצם או בחלל או במת או בקבר] (דכתיב בהזאת מימיה והיא עבודה שאחר הקידוש):
לרבנן (דאמרי הקידוש נעשה באותן של אסיפה, ובאסיפה כתיב איש טהור (במדבר יט, ט) - דהיינו זר ואשה;
על כרחך איש טהור דהכא לאו לאכשורי זר ואשה ולמיפסל קטן, ולהוי משמע ממילא - דאם כן לשתוק קרא
מיניה, ונכתוב וְלִקְחָהּ אֶת אִישׁ טְהוֹר וזה, ואנא ידענא דבההוא דלעיל מינה קאי, וכי כתבינא) איש -
(למדרש) ולא אשה (על כרחך משמע זה מוציא מיד משמע), טהור - להכשיר את הקטן
(דפסליה בקידוש);
ולרבי יהודה (דאמר אשה פסולה בקידוש וקטן כשר, אתא האי למימרא איפכא): איש ולא
קטן, טהור להכשיר את האשה (דעל כרחך ליכא למימר דמשמע ממילא, דאם כן לישתוק
מיניה).

מיתיבי: 'הכל כשרין להזות, חוץ מטומטום ואנדרוגינוס, ואשה;
וקטן <שיש> [שאינ] בו דעת - אשה מסייעתו ומזה',

(יומא מג, ב)

ולא פליג רבי יהודה!

אמר אביי: כיון דאמר מר 'משמע מוציא מיד משמע, ומשמע ממילא
(דאת - על כרחך לא מצית למימר בהאי דמשמע ממילא הוא) פליג (ועל כרחך פליגי);

(במדבר יט, יט) וְהָזָה הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא [ביום השלישי וביום השביעי וחסא ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים
וטהר בערב] (האי טהור - יתירא הוא, דהא בטהור קאי); טהור - מכלל שהוא טמא (שיוצא
מכלל טומאה)! לימד על טבול יום שכשר בפרה.
אמר רבי אסי: כי הו (כי מדקדי) בה רבי יוחנן וריש לקיש בפרה -
לא מסקי מינה (כלומר: לא היו מעלין מתוכה דבר חידוש להיות יכולין לאחוז בשיטתה להשוות
שיהא מקראותיה כולם מוציאים זה מיד זה או כולם מתקיימים זה אחר זה) אלא כמאי דמסיק
תעלא מבי כרבא (כמה שמעלה השועל ברגליו כשדורס על שדה ניר), אלא אמרי 'משמע
מוציא מיד משמע ומשמע ממילא'.

תני תנא קמיה דרבי יוחנן: 'כל השחיטות כשרות בזר, חוץ משל פרה.'

אמר ליה רבי יוחנן: פוק תני לברא: לא מצינו שחיטה בזר פסולה.

ורבי יוחנן לא מיבעיא לתנא דלא ציית, אלא אפילו לרביה לא ציית, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: 'שחיטת פרה בזר פסולה', ואני אומר כשירה: לא מצינו שחיטה שפסולה בזר.

בא לו אצל פרו שניה [ו], וסומך שתי ידיו עליו, ומתודה, וכך היה אומר "אנא השם <חטאתי עויתי ופשעתי> [עויתי פשעתי חטאתי] לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך]:"

מאי שנא בוידוי ראשון דלא אמר "ובני אהרן עם קדושך" ומאי שנא בוידוי שני דאמר "ובני אהרן עם קדושך"?
תנא דבי רבי ישמעאל: כך היא מדת הדין נותנת (כלומר כך יפה לומר): מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבא חייב ויכפר על החייב (שאחר שהתודה על עצמו ויהא זכאי ראוי לכפר על אחרים).

משנה:

שחטו, וקבל במזרק את דמו, ונותנו למי שהוא ממרס בו (מגיס בו) על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש (כשישהה עד שתעשה עבודת הקטורת כמו שסדורות בפרשה); (הרובד הרביעי: כל הרצפה עשויה שורות שורות טבלאות אבני שיש, וכל שורה ושורה קרויה 'רובד', וקא סלקא דעתיה דעל שורה רביעית שמפתח ההיכל ולפנים קאמר);
נטל מחתה ועלה לראש המזבח, ופנה גחלים אילך ואילך, וחיתה מן המעוכלות* הפנימיות, וירד והניחה על הרובד הרביעי שבצורה (והניחם עד שיחפון קטורת ויתן לתוך הכף, ואחר כך יכניס כף ומחתה לפנים);

[מעוכלות: שנגמרה בערת כל הפחמן שבהם, ונשארו גחלים לוהטות ללא חומר בערה, ואין להם ריח משלהם, ומהם ישרף הקטורת ויתן ריחו].
בכל יום (כשחיתה גחלים ממערכה שניה של קטורת להכניס על המזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית) - היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב (מפרש טעמא בגמרא), והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס;
בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה לתוך שלשת קבין, והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכניס; (טעמא דיום הכפורים בכולהו משום חולשא דכהן גדול);

רבי יוסי אומר: בכל יום חותה בשל סאה [ששה קבין] ומערה בתוך שלשת קבין, והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכניס;
בכל יום היתה כבדה, והיום קלה;
בכל יום היתה ידה קצרה, והיום ארוכה (כדי שיתן ידו למטה מזרועו ותהא זרועו מסייעתו);

בכל יום היתה זהבה ירוק והיום אדום - דברי רבי מנחם;
בכל יום מקריב פרס (חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו (שמכניס לפני ולפנים, לבד מפרס שחרית ושל ערבית הניתן על מזבח הפנימי);

בכל יום היתה דקה, והיום דקה מן הדקה (זו שהיה מכניס לפני ולפנים היה מחזיר ערב יום הכפורים למכתשת ושוחקה הדק);

בכל יום כהנים (העולים למזבח) עולין במזרחו של כבש (עולים בשפת מזרחו של כבש, שהמזרח הוא לימין העולה, שהרי פניו לצפון כשעולה בכבש - שהוא בדרום; וכיון דכל תחילת פינויותו לימין - אין נאה שיהא מקיף שלא לצורך; ורוחב הכבש שש עשרה אמה; עולה במזרח ומקיף את המזבח לעבודתו) ויורדין במערבו (וירד לצד שמאל בשפת מערב), והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע (והיום כהן גדול מראה כבודו וחיבתו של ישראל שהוא שלוחן ועושה עצמו כבן בית, ואם בא לעלות למזבח להקיף - כגון למתן דמים תמידין ומוספין ואילו ואיל העם - מקיף את כל הכבש לצורך ושלא לצורך);

רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע;
בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, והיום מן הקיתון של זהב;
רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב;

בכל יום היו שם ארבע מערכות, והיום חמש, דברי רבי מאיר; רבי יוסי אומר: בכל יום שלש, והיום ארבע; רבי יהודה אומר: בכל יום שתיים, והיום שלש (מפרש בגמרא).

גמרא:

והכתיב (ויקרא טז, יז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד [בבואו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל] (ומוקמינו לה לקמן בשמעתין בשעת הקטורת, ואת אמרת מומס בו על הרוכב רביעי שבהיכל?)

אמר רב יהודה: תני 'לא' על הרוכב הרביעי שבהיכל, 'אלא' [של היכל] (כשיוצא מן ההיכל לעזרה - מונה את הרוכבין, והוי האי רביעי להיכל).

תנו רבנן: ' (ויקרא טז, יז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד [בבואו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל];

(יומא מד, א)

יכול אפילו בעזרה (בכל העזרה לא יהא אדם עומד כשהכהן מקטיר קטרת לפני ולפנים)?

תלמוד לומר: בְּאֵהָל מוֹעֵד;

אין לי אלא באהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מניין?

תלמוד לומר: בְּקֹדֶשׁ;

אין לי אלא בשעת הקטרה (בשעת הקטרת קטורת; לקמיה מפרש מאי משמע), בשעת מתן דמים מניין?

תלמוד לומר: בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר;

אין לי אלא בכניסתו, כיציאתו מניין?

תלמוד לומר: עַד צֵאתוֹ;

וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל - כפרתו קודמת לכפרת ביתו, כפרת ביתו קודמת לכפרת אחיו הכהנים, וכפרת אחיו הכהנים קודמת לכפרת כל קהל ישראל.

אמר רב: 'אין לי אלא בשעת הקטרה' - מאי משמע?

אמר רבא, וכן אמר רבי יצחק בר אבדימי, וכן אמר רבי אלעזר:

אמר קרא: (ויקרא טז, יז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד [בבואו לכפר בקדש עד צאתו] וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל; איזהו כפרה ששוה לו ולביתו ולאחיו הכהנים ולכל קהל ישראל? - הוי אומר זה הקטרת הקטורת (דאילו מתן דמים אין שוה בכולם: שהפר מכפר עליו ועל הכהנים, והשעיר על ישראל).

וקטורת מכפרת?

אין! דהא תני רבי חנניא: למדנו לקטורת שמכפרת שנאמר (במדבר יז, יב)

[וְיָקֻם אֶהְיֶה לָּךְ כְּאִשֶּׁר דָּבַר מֹשֶׁה וַיִּרְץ אֶל תוֹךְ הַקֹּהֶל וַהֲנִי הָחֵל הִנֵּנִי בָּעֵם] וַיִּתֵּן אֶת הַקְטֹרֶת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם; ותנא דבי רבי ישמעאל: על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע (כי היא דקרה - לשון הרע הוה, דכתיב (במדבר יז, י) אַתֶּם הַמִּתְּנִים אֶת עַם ה', וסתם לשון הרע בחשאי הוא); יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

תנן התם [כלים פ"א מ"ט]: 'פורשין מבין האולם ולמזבח' (מכל אויר עשרים ושתים אמות שביניהם) בשעת הקטרה.

אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל (דמזבח הפנימי שחרית וערבית, שהרי סמוך לו), אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים - מהיכל (שהוא סמוך לו) פרשי, (אבל) מבין האולם ולמזבח (שהוא מרוחק) לא פרשי.

מתיב רב אדא בר אבהו, ואמרי לה כדי [תוספתא כלים פ"א ה"ו [צוקרמנדל]]: 'רבי

יוסי אומר: כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח (הבא על אחת מכל המצות: שטעה בהוראת עצמו, ועשה ומתן דמו על הפרוכת ועל מזבח הזהב), ופר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודה זרה (ציבור שעבדו עבודה זרה בהוראת בית דין - מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, דכתיב בפרשת 'שלח לך אנשים' (במדבר טו); ואותו שעיר - מתן דמו על הפרוכת, ואינו נאכל, כדילפינן בסיפרא וסיפרי ובמסכת זבחים (דף מז, א); הא מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח

(האי 'הא' - כמו 'הרי', כלומר: מעתה [מה] מעלה יש בפרשה בין היכל לבין אולם ולמזבח)? - אלא

שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה (קא סלקא דעתיה בין בשעת הקטרה דלפני ולפנים בין שלא בשעת הקטרה דלפני ולפנים, אלא בשעת מתן דמים דלפני ולפנים), ומבין האולם ולמזבח אין פורשין (משום לפני ולפנים) אלא בשעת הקטרה (אבל לא בשעת מתן דמים) - בשעת הקטרה מיהא פרשי, מאי, לאו בשעת הקטרה דלפני לפנים (כדפרישית)?!

לא! בשעת הקטרה דהיכל (קאמר דפורשים מבין האולם ולמזבח, והכי קתני: כשם שפורשים מבין האולם בשעת הקטרה דהיכל - כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח דהוי נמי בהיכל).
 אי הכי (ד'כשם שפורשין בשעת הקטרה' - אהיכל קאי, ולא אדלפני ולפנים), 'הא מה מעלה' ותו לא (בתמיה: וכי אין עוד מעלה אלא הא דשלא בשעת הקטרה דלפני ולפנים, דקתני שבהיכל פורשין 'בין בשעת הקטרה' בין דהיכל בין לפני ולפנים 'בין שלא בשעת הקטרה', אלא בשעת מתן דמים - בין דהיכל בין לפני ולפנים, ומבין האולם ולמזבח לא פורשין שלא בשעת הקטרה, דהיא שעת מתן דמים דלפני ולפנים, אלא בשעת הקטרה דהיכל) ? - הא איכא הא מעלה: דאילו מהיכל פורשי בין בשעת הקטרה ידיה בין בשעת הקטרה דלפני ולפנים, ואילו מבין האולם ולמזבח לא פורשי אלא בשעת הקטרה דהיכל (דהא אפילו בשעת הקטרה יש מעלה דאילו מהיכל פורשי כו')! הא קתני (בניחותא, הכי נמי קאמר): 'אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה (דהיכל) ובין שלא בשעת הקטרה (והא 'שלא בשעת הקטרה' דקתני תנא = שלא בשעת הקטרה ידיה, אלא בשעת הקטרה דלפני ולפנים) ומבין האולם ולמזבח אין פורשין

(יומא מד, ב)
 אלא בשעת הקטרה!
 והא איכא הא מעלה: דאילו מהיכל פורשי בין בקדושה (מתן דמים) ידיה בין בקדושה דלפני ולפנים, ואילו מבין האולם ולמזבח לא פורשי אלא בקדושה דהיכל!
 אמר רבא: שם פרישה אחת היא (כולה חדא מעלה היא: דמהיכל פורשי משום לפני ולפנים, בין בשביל הקטרה ובין בשביל מתן דמים, ומבין האולם ולמזבח לא פורשי בשביל לפני ולפנים כלל; וכיון דאשמועינן דמשום הקטרה דלפני ולפנים לא פורשי - לא איצטריך לאשמועינן משום מתן דמים).
 אמר מר 'כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים' - מנא לן?
 אמר רבי פדת: אתיא כפרה כפרה מיום הכפורים.
 אמר רב אחא בר אהבה: שמע מינה מעלות (שמנו חכמים במשנה במסכת כלים פ"ק מ"ח דקאמר התם: הר הבית מקודש מירושלים, והחיל מהר הבית, ועזרת נשים מן החיל, ועזרת ישראל משל נשים, ושל כהנים משל ישראל, ובין האולם ולמזבח מן העזרה, וההיכל מבין האולם ולמזבח)
 דאורייתא (הלכה למשה מסיני), והכי גמירי להו (הלכך לענין פרישה נמי, דקרא לא איצטריך פרישה אלא מהיכל, כדכתיב (ויקרא טז, יז) וְכָל אִדָּם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד, ואתו רבנן וגזור בין האולם ולמזבח דילמא מיקרי ועייל להיכל, ולא נמשכה שאר עזרה לאותה גזירה, שהרי בין אולם ולמזבח קדושה אחת היא ושאר כל העזרה קדושה אחת, ובין האולם ולמזבח גופה גזירה, והויא לה שאר עזרה גזירה לגזירה); דאי סלקא דעתא (מעלות דקתני התם) דרבנן (נינהו, אבל מדאורייתא בין האולם ולמזבח וכל העזרה חדא קדושה היא), מאי שנא בין האולם ולמזבח - דילמא מיקרו ועיילי? מכולה עזרה נמי נפרשו (משום הא גזירה גופה דהא כולה חדא גזירה) דילמא מיקרו ועיילי בין האולם ולמזבח!
 כיון דלא מפסיק מידי* לא מינכרא מילתא, עזרה כיון דאיכא מזבח החיצון דמפסיק מינכרא מילתא.
 אמר רבא: שמע מינה (מדגזר בין האולם ולמזבח פרישה) קדושת אולם והיכל - חדא מילתא היא (ואולם נמי 'אהל מועד' מקרי, ועביד הרחקה לפרוש מבין האולם ולמזבח פרישה לכל העזרה, דילמא עייל לאולם וקא עבר א-לא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד); דאי סלקא דעתא שתי קדושות נינהו - אולם גופיה גזירה, וניקום ונגזור גזירה לגזירה?
 לא! אולם ובין האולם ולמזבח חדא קדושה היא (וכי גזור אולם אטו היכל אימשיך האויר דבין האולם בההיא גזירה), היכל ואולם שתי קדושות.
 * [והרי מפסיקים המעלות בין העזרה להיכל? ויש גם כניסה לאולם, עם דלתות?]

בכל יום היה חותה בשל כסף והיום חותה בשל זהב:
 מאי טעמא?
 התורה חסה על ממונן של ישראל (ואנן נמי חסינן, וחתיית גחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו).

ובה היה מכניס:
 מאי טעמא?
 משום חולשא דכהן גדול (שטורח הוא לערות מכלי אל כלי).

בכל יום [חותה] בשל ארבעת קבין [ומערה לתוך שלשת קבין, והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכניס];

רבי יוסי אומר: בכל יום חותה בשל סאה [= ששה קבין] ומערה בתוך שלשת קבין, והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכניס:]
 תנא: 'נתפזרו לו קב גחלים' (כשמערה של ארבעת קבין לתוך של שלשה - מתפזר לו קב גחלים) - מכבדן לאמה (לתוך אמה סילון של עזרה היוצאת לנחל קדרון).'
 תני חדא קב, ותניא אידך קביים; בשלמא הך דתני קב - רבנן; אלא הך דתני קביים מני? לא רבנן ולא רבי יוסי (דאי רבי יוסי - שלשה מתפזרין)?

אמר רב חסדא: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא, דתניא: 'רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בשל קביים היה מכניס' (וחותה בשל ארבעה קבין, כרבנן, שאמרו בשל ארבעה קבין היה חותה).'
 רב אשי אמר: אפילו תימא רבי יוסי, והכי קאמר: 'בכל יום היה חותה בשל סאה מדברית' (ששת קבין מדבריות) ומערה לתוך שלשת קבין ירושלמיות (וכשבאו לירושלים הוסיפו שתות על המדות, ונעשות ששת קבין מדבריות = חמש ירושלמיות, וכשחותה בשל סאה מדברית ומערה לתוך שלשת קבין ירושלמיות - נתפזרו לו קבין ירושלמיות).

בכל יום היתה כבירה והיום קלה:
 תנא: 'בכל יום היתה גלדה עבה' (דופנה עבה לכך היתה כבדה) והיום דק (דק);

בכל יום היתה קצרה והיום ארוכה;
 מאי טעמא?
 כדי שתהא זרועו של כהן גדול מסייעתו.
 תנא: 'בכל יום לא היה לה ניאשתיק' (טבעת בראשה שמקשקש ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו וגו') (שמות כח), והיום היה לה ניאשתיק, דברי בן הסגן.

בכל יום היה זהבה ירוק [והיום אדום]:
 אמר רב חסדא: שבעה זהבים הן: זהב, וזהב טוב, וזהב אופיר, וזהב מופז, וזהב שחוט, וזהב סגור, וזהב פרוים:
 זהב וזהב טוב דכתיב (בראשית ב, יב) וזהב הארץ ההוא טוב [שם הבדלח ואבן השהם] (מכלל דאיכא זהב סתמא);
 זהב אופיר [שלישת אלפים פקרי זהב מזהב אופיר ושבעת אלפים פכר פספס לטוח קירות הבתים] (דברי הימים א כט, ד) - דאתי מאופיר;
 זהב מופז [ויעש המלך פסא שן גדול ויצפהו זהב מופז] (מלכים א יח, ט) -

(יומא מה, א)
 שדומה לפז (מצהיב כמרגלית);
 זהב שחוט [ויעש המלך שלמה מאתים צנה זהב שחוט שש מאות זהב ועלה על הצנה האחת] (מלכים א יט, יז ועוד);
 זהב סגור: בשעה שנפתח - כל החנויות נסגרות (שאין מכר לזהב אחר מפני זה);
 זהב פרוים - שדומה לדם הפרים.
 רב אשי אמר: חמשה הן, וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב
 תניא נמי הכי (דעל שם שדומה לדם הפרים נקרא זהב פרוים [בדברי הימים ב ג, י]) : 'בכל יום היה זהבה ירוק והיום אדום, והיינו זהב פרוים שדומה לדם הפרים.'

בכל יום מקריב פרס שחרית [ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו]; בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה:
 תנו רבנן: דקה [ויקרא טז, יב: וְלָקַח מֵלֶא מִמִּחְתֵּה גָחַלִּי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמֵלֶא חֲפָנָיו קִטְרֶת סַמִּים דָּקָה וְהִבִּיא מִבֵּית לְפָרְקָתָהּ], מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר (בשל כל ימות השנה): 'ושחקת ממנה הדק' [ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אנעד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם]? אלא להביא דקה מן הדקה.

בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש:
 דאמר מר: כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין (שהוא) למזרח (שהרי הכבש בדרום, לכך עולה במזרחו של כבש שסמוך ליפנות לימין).

והיום עולה באמצע ויורד באמצע:

מאי טעמא?
משום כבודו דכהן גדול (להראות חשיבותו שהוא כבן בית; ומקיף לצורך ושלא לצורך).

בכל יום כהן [גדול] מקדש ידיו ורגליו מן הכיור [והיום מן הקיתון של זהב;
רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב]:
מאי טעמא?
משום כבודו של כהן גדול.

בכל יום היו שם ארבע מערכות [והיום חמש, דברי רבי מאיר; רבי יוסי אומר: בכל יום שלש, והיום ארבע; רבי יהודה אומר: בכל יום שתיים, והיום שלש]:
תנו רבנן: 'בכל יום היו שתיים מערכות, והיום שלש: אחת מערכה גדולה, ואחת מערכה שניה של קטורת, ואחת שמוסיפין בו ביום (ליטול ממנה גחלים לקטורת של לפני ולפנים, אבל קטורת של מזבח הפנימי - הרי הוא כקטורת של כל השנה) - דברי רבי יהודה;
רבי יוסי אומר: בכל יום שלש והיום ארבע: אחת של מערכה גדולה, ואחת מערכה שניה של קטורת, ואחת של קיום האש (שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר - מוסיפין עליו מזה), ואחת שמוסיפין בו ביום; רבי מאיר אומר: בכל יום ארבע, והיום חמש: אחת של מערכה גדולה, ואחת של מערכה שניה של קטורת, ואחת של קיום האש, ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב (שלא ניתנו על מערכה או ניתנו ולא הספיקו להתעכל), ואחת שמוסיפין בו ביום.'

דכולי עלמא מיהת תרתי אית להו, מנלן?
אמר קרא: (ויקרא 1,1) 'צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה' הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה [עד הבקר] - זו מערכה גדולה; וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ - זו מערכה שניה של קטורת.

ורבי יוסי, קיום האש מנא ליה?
נפקא ליה מוהאש על המזבח תוקד בו;
ורבי יהודה?
ההוא להצתת אליתא (אליתא = קיסמים דקים) הוא דאתא (להצית בהן אור מערכה גדולה), דתניא: 'היה רבי יהודה אומר: מניין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח? - תלמוד לומר (ויקרא 1,1) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ [לא תִכְבֶּה וְיִעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר וְעֹר עֲלֶיהָ הָעֹלָה וְהַקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים].
אמר רבי יוסי: מניין שעושה מערכה לקיום האש? תלמוד לומר וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ';

ורבי יוסי, הצתת אליתא מנא ליה (שתהא בראשו של מזבח, ולא יצית על הרצפה ויעלם כשהן דולקין על המזבח)?
נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי שמעון, דתניא [ספרא ויקרא דבורה דנדרבה פרשתא פרק ה"ח]: 'וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ [וְעֲרֹכּוּ עֲצִים עַל הָאֵשׁ] - לִימֵד עַל הַצִּתּוֹת אֱלִיתָא שְׁלֵא תִהְיֶה אֵלָּא בְּכֹהֵן כְּשֶׁר וּבְכָלִי שֶׁרֶת (בלבוש בגדי כהונה), דברי רבי יהודה; אמר לו רבי שמעון: וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח (מאחר שאתה למד מן וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ שִׁיחָא בְּרָאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, כְּלוּם הוֹצֵרֵנוּ לְמִקְרָא זֶה לְהַטְעִינָה כֵּהָן? וְכִי תַעֲלֶה עַל לֵב שֶׁזֶר קָרֵב לְגַבִּי מִזְבֵּחַ וְהִלָּא נֹאמַר (במדבר יח,2) אַף אֵל כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרָבוּ)? אֵלָּא לִימֵד עַל הַצִּתּוֹת אֱלִיתָא שְׁלֵא תִהְיֶה אֵלָּא בְּרָאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ (ואידך קרא - לקיום האש אתא כרבי יוסי, וכהונה דכתיב בהאי קרא - לגופא איצטריך לה: שְׁנִיתִית אֵשׁ צִרִיכָה כֵּהָן, וְלֹא יִטְלֶנָּה זֶר וְיִזְרְקֶנָּה לְמִזְבֵּחַ)!'
ורבי יהודה?

(אמר לך: אי מהתם (מן וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ, אף על גב דשמעינן מינה שהצתה בראש המזבח - לא שמעינן דפסולה בזה) הוה אמינא קאי (זר) אארעא ועביד במפוחא - קא משמע לן.

ורבי מאיר, איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מנא ליה (דבעי מערכה)?

נפקא ליה מ - וְאֵשׁ [ויקרא 1,1]: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ] (וא"ו דריש).

ורבנן?

וא"ו לא דרשי.

ורבנן, איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מאי עביד להו?

מהדר להו למערכה גדולה, דתניא: 'מניין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב

(יומא מה, ב)

שסודרן על גבי מזבח, ואם אין מחזיקן - שסודרן על הכבש או על גבי סוכב עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן? - תלמוד לומר (ויקרא ו, ג) [ולבש הכהן מדו בד ומכנסיו בד ולבש על בשרו והרים את הדשן] אשר תאכל האש את העלה על המזבח [ושמו אצל המזבח] (אם אינו ענין לתחילתה - דהא כתיב העלה על מוקדה - תנהו לענין סופה) . ורבי מאיר?

עיקולי עולה אתה מחזיר (פוקעין שפנקו מעל האש, וקרי ביה אשר תאכל האש את העלה על המזבח), ואי אתה מחזיר עיקולי קטורת, דתני רבי חנניא בר מניומי בדבי רבי אליעזר בן יעקב: 'אשר תאכל האש את העלה על המזבח: עיקולי עולה אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר עיקולי קטורת.'

דכולי עלמא מיהת מוסיפין בו ביום אית להו? מנא להו? נפקא להו מ-והאש [ויקרא ו, ה]: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וער עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים]; ואפילו למאן דלא דריש וא"ו - וא"ו ה"א דריש.

[ויקרא ו, ו] אש תמיד [תוקד על המזבח לא תכבה] למאי אתא (כיון דדרשת כל מוקדות דענינא)? מבעי ליה לכדתניא [דומה לספרא צו פרשתא א הלכה ט"ז]: ' [ויקרא ו, ו]: אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה - לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון (דהאי קרא - במזבח העולה כתיב) [בספרי נלמד מ-והאש המזבח תוקד בו (ויקרא ו, ב)]; אש מחתה (דיום הכפורים דלפני ולפנים) ומנורה (ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא) מניין (שתהא ניטלת מעל המזבח החיצון)?

ודין הוא: נאמרה אש בקטורת (דכתיב יקטירנה) [והקטיר עליה אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה - שמות לז, ו] ואין הקטרה בלא אש) ונאמרה אש במחתה ומנורה; מה להלן על מזבח החיצון - אף כאן על המזבח החיצון; או כלך לדרך זו: נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה; מה להלן בסמוך לו (במזבח החיצון הסמוך לפנימי שעליו הקטורת נקטר) - אף מחתה ומנורה בסמוך לו (נוטל מן הסמוך לו, והוא מזבח הפנימי, הסמוך למנורה ולפני לפנים)? תלמוד לומר: [ויקרא ו, ו] אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה: אש (שאמרת לך בה) תמיד (והוא של מנורה, שנאמר בה להעלות נר תמיד ושמות כז, כ) שאמרת לך - לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון;

למדנו אש למנורה, אש למחתה מניין? ודין הוא: נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה; מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון! או כלך לדרך זו: נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה; מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו?

תלמוד לומר (ויקרא טז, יב) וקח קלח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח (ומהיכן?) - מלפני ה' (שהמערכה של הקטורת יתה) מצד מערב) [ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת]; אי זהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' (איזהו מזבח שיש לחלק בו מה ממנו לפני ה' - שהוזקק הכתוב לומר מלפני ה')? - הוי אומר זה מזבח החיצון (דאילו פנימי כולו לפני ה').

ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה': דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא 'מאי מזבח? - מזבח פנימי! כתב רחמנא מלפני ה'; ואי כתב רחמנא מלפני ה', הוה אמינא 'דוקא מלפני ה' (כנגד הפתח ממש),

(יומא מו, א)

אבל מהאי גיסא (דפתח) ומהאי גיסא (דפתח) אימא לא (ואף על גב דצד מערבי הוא) - צריכא.

אמר רבי אלעזר משום בר קפרא: 'אומר היה רבי מאיר: איברי עולה שנתותרו - עושה להן מערכה בפני עצמה, וסודרן ואפילו בשבת'

מאי קא משמע לן (דקאמר 'עושה להן מערכה', בחול)? : תנינא: 'בכל יום היו שם ארבע מערכות' (וחדא מינייהו לאיברים שניתותרו) !

אמר רבי אבין: לא נצרכה אלא לפסולין (הנך דאם עלו לא ירדו); ודוקא שמשלה בהן האור (דמההיא שעתא נעשו לחמו של מזבח), אבל לא משלה בהן האור – לא.

(הכי גרסינן אומר היה ר"מ איברי עולה שניתותרו כו', ולא גרסינן 'עולת שבת', דאי גרסינן ליה - מאי תנינא דקא פריך ליה? הא אתא לאשמועינן שבת? ואם תאמר 'הכי פריך ליה: 'בכל יום' תנן, ואפילו בשבת', דהא הדר פריך ליה תו אפילו בשבת פירכא אחריתי?)

איכא דאמרי: אחד כשירין ואחד פסולין; אי משלה בהן האור – אין, ואי לא – לא, ואפילו בשבת תנינא 'והיום חמש' (והרי יום הכיפורים כשבת, וקתני דאיברי תמיד של ערב יום הכיפורים עושה להן מערכה ביום הכיפורים)!

אמר רב אחא בר יעקב: איצטריך: סלקא דעתך אמינא 'הני מילי היכא דחל יום הכפורים להיות אחר השבת, דחלבי שבת קרבינן ביום הכיפורים, אבל באמצע שבת לא' – קא משמע לן.

אמר רבא: מאן האי דלא חייש לקמחיה! הא 'בכל יום' תנן! קשיא.

ופליגא דרב הונא (אדבר קפרא ואדברא דאמר 'בכל יום' דמתניתין - דווקא הוא ואפילו בשבת, דרב הונא סבר 'בכל יום' - לבר משבת), דאמר תחילתו דוחה (תמיד של שבת נשחט בשבת וקרב בשבת), סופו אינו דוחה (תמיד של ערב שבת - אין אבריו נקטרין משתחשך, אלא מעלן מבעוד יום).

גופא אמר רב הונא: תמיד - תחילתו דוחה, סופו אינו דוחה. מאי 'אינו דוחה'?

רב חסדא אמר: דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה, ורבה אמר: דוחה את הטומאה ואינו דוחה את השבת. (אינו דוחה את הטומאה הקטר חלבים ואימורין, אלא זריקת דמו בלבד; לישנא אחרינא: 'תחילתו' = הקטר חלבים, 'סופו' = איברים שניתותרו מבערב; זה שמעתי, והראשון נראה בעיני.)

אמר ליה אביי לרבה: לדידך קשיא ולרב חסדא קשיא: לדידך קשיא: מאי שנא טומאה דכתיב [במדבר כח: כח: צו את בני ישראל ואמרת אליהם] קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו - ואפילו בטומאה, שבת נמי 'במועדו' ואפילו בשבת!

ולרב חסדא קשיא: מאי שנא שבת, דכתיב 'במועדו' אפילו בשבת - טומאה נמי 'במועדו' ואפילו בטומאה!

אמר ליה: לא לדידי קשיא ולא לרב חסדא קשיא: לדידי לא קשיא - סופו כתחילתו:

(יומא מו, ב)

טומאה דתחילתו בר מידחא טומאה הוא (אם אין כהן טהור לזרוק דמו), סופו נמי דחי; שבת דתחילתו לאו בר מידחא שבת הוא (דתמיד דערב שבת לאו בר מידחא שבת: שהרי בין הערבים נשחט, ודם נפסל בשקיעת החמה), סופו נמי לא דחי!

לרב חסדא לא קשיא 'סופו כתחילתו' לית ליה; שבת, דהותרה היא בציבור - סופו נמי דחי; טומאה, דדחוייה היא בציבור (בקושי הותרה, וכל כמה דאפשר מהדינן אטהורין), תחלתו דעיקר כפרה דחי, סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי.

איתמר: המכבה אש מחתה ומנורה (לאחר שחתה גחלים למחתה או למנורה - כיבן): אביי אמר חייב (משום לא תקבה [ויקרא ו, פטוקים ח, ו]), רבא אמר פטור.

דכבייה בראשו של מזבח דכולי עלמא לא פליגי דחייב; כי פליגי דאחתיה אארעא וכבייה: אביי אמר חייב: אש המזבח הוא [ויקרא ו, ב: צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו]; רבא אמר פטור: כיון דנתקה - נתקה; אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב, כמאן כאביי?

אפילו תימא כרבא: התם לא אינתיק למצותה, הכא אינתיקה למצותה (לשום למחתה, ותו לא קרינן ביה אש המזבח).

איכא דאמרי: דאחתיה אארעא וכבייה דכולי עלמא לא פליגי דפטור, כי פליגי דכבייה בראשו של מזבח (לאחר שניתקה ממערכתה): אביי אמר חייב, אש המזבח הוא; רבא אמר פטור: כיון דנתקה - נתקה;

אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה 'המוריד גחלת מעל גבי
המזבח וכבה חייב', כמאן?: לא כאביי ולא כרבא?!
התם לא אינתיק למצוה, הכא אינתיק למצוה.
הדרן עלך טרף בקלפי